

Presentació del monogràfic “Comunitats imaginades al segle XXI. Homenatge a Benedict Anderson”

Special Issue Presentation: “Imagined Communities in 21st century. Homage to Benedict Anderson”

Coordinat per

Joaquim Rius-Ulldemolins

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA / INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM

Les ciències socials i humanes recorren a les metàfores per tal de sintetitzar en un mot, que sovint evoca una imatge, la complexitat de fenòmens que són difícils d'explicar en paraules. Algunes d'aquestes metàfores esdevenen enganyoses o caduques, però d'altres travessen les generacions de pensadors i investigadors, tot ajudant-los a pensar i repensar la realitat social, sempre canviant. Una d'aquestes valuoses metàfores és la de *comunitats imaginades* de Benedict Anderson, i és per això que no ha estat difícil reunir en aquest monogràfic investigadors de diferents procedències i disciplines que han utilitzat aquest concepte del segle XX per tal d'analitzar diverses dimensions de la realitat social i diferents contextos geogràfics, tot aplicant-lo al segle XXI. Només per aquest concepte de *comunitats imaginades*, la figura intel·lectual de Benedict Anderson ja mereix ésser recordada. Aquest monogràfic pretén, doncs, ser un agraïment i un homenatge a la seva obra, alhora que lamentem que l'investigador ens deixés en desembre de 2015.

Que el concepte de *comunitats imaginades* no és una closca buida (com ben sovint ens trobem en la vida intel·lectual d'avui en dia, en què abunda la xerrameca mediàtica) ho demostra el magnífic llibre del mateix nom (traduït actualment al valencià i al castellà) i els seus altres articles i llibres, que se centren en la idea de la *nació* com un dels fenòmens característics de la modernitat, malgrat tenir les seves arrels en etapes precedents. Així, l'aportació d'Anderson, com ens recorda Marc Sanjaume a l'apartat de Punts de vista, és analitzar què vol dir afirmar que les nacions són col·lectivitats imaginades o construïdes socialment. Imaginades però no és sinònim d'inventades o falsificades. Aquesta acusació com es fa des d'un cert nacionalisme disfressat de patriotisme d'Estat oblida que totes les nacions són imaginades, no només aquelles que no tenen Estat i han de reivindicar-se dia a dia per existir. Alhora, Anderson desenvolupa una metodologia que després es podrà emprar en diversos contextos geogràfics i històrics, com ara l'anàlisi del desenvolupament de la literatura i la indústria editorial com a eina de construcció d'una imatgeria nacional. Igualment, és innovadora i obre un camí nou la investigació sobre el desenvolupament de mapes de la nació com una nova manera de presentació icònica d'aquesta forma d'organització política, econòmica i social que avui en dia encara continua essent, en bona mesura, hegemònica. Aquesta metodologia ha estat prolíficament utilitzada en els estudis de comunicació, tal com ens mostra Enric Castelló a l'apartat de Punts de vista, tot destacant el paper fonamental dels *media* en la construcció d'imatgeries nacionals.

El *Quadern*, dedicat monogràficament al concepte de *comunitats imaginades* d'Anderson, obre amb l'article de Craig Calhoun, prestigiós sociòleg especialista en teoria sociològica i nacionalisme, en el que dibuixa un retrat de la figura intel·lectual d'Anderson i el valor de les seves aportacions teòriques. El monogràfic continua amb l'article d'Albert Moncusí "Comunitats imaginades a contracorrent? Límits, sobirania i pertinences, en qüestió", en què aquest autor debat, arran del cas de la Cerdanya, tres dimensions del concepte d'Anderson: els límits de la nació, els de la sobirania i el que anomena "la comunió entre desconeguts", tot destacant que, malgrat l'aparició de discursos alternatius, la gramàtica nacionalista continua intacta. En tercer lloc, el segueix l'article d'Àlvar Peris "Imaginar la nació a través de la ficció televisiva: memòria, proximitat i vida diària" que aborda el rol de la televisió en la socialització, en la conformació d'una quotidianitat i, alhora, en la generació de sentiments de pertinença; per aquests motius, probablement és avui el canal més important per construir i vehicular a través seua identitats nacionals. Tot seguit, Mariano Martín Zamorano en l'article "Comunitat imaginada i governança en l'acció cultural exterior de Catalunya: entre la participació social i el corporativisme" destaca la importància de la narrativa de les arrels culturals nacionals per a la construcció de les comunitats imaginades. Aquest autor també estudia com l'acció cultural exterior es converteix en un poderós instrument per a la cohesió nacional interior i l'exercici del *soft power* exterior. Per acabar, tanquem el monogràfic amb la traducció de l'article de Benedict Anderson "Nacionalisme occidental i nacionalisme oriental. Hi ha cap diferència rellevant entre tots dos?", que constitueix un bon exemple de la seua magnífica prosa, la seua erudició, la seua capacitat crítica i la seua anàlisi del nacionalisme, més enllà dels tòpics i les crítiques fàcils. El nacionalisme apareix caracteritzat en l'article com una estructura de pensament i d'actuació compartida a bastament arreu del món (i no solament present a Europa) i que també conté elements molt positius, com els trets utòpics que impulsen els llaços fraternals i són la base pel desenvolupament dels projectes compartits entre les persones des de fa més de dos segles.

Acompanyen el *Quadern* dos articles de la secció "Punt de vista", de Marc Sanjaume i d'Enric Castelló, una entrevista de Lorenz Khazaleh a Benedict Anderson i un magnífic exercici autobiogràfic del mateix Benedict Anderson, "Parentiu selectiu", per primera vegada traduït de l'anglès. Aprofito aquesta presentació del *Quadern* monogràfic per assenyalar que, amb aquest número monogràfic, iniciem una nova etapa de la revista *Debats* que pretén combinar el rigor acadèmic i la innovació intel·lectual, amb la voluntat de contribuir al debat d'idees en la societat valenciana. Per acabar, voldria agrair a tot el Consell de Redacció el acceptar formar part d'aquesta nova de la revista *Debats* i, especialment, a Ferran Archilés i Vicent Olmos per la seua especial col·laboració amb aquest primer número monogràfic.